

Arpedium quadrum in Nederland (Coleoptera: Staphylinidae)

O. VORST, M.B.P. DROST & J.G.M. CUPPEN

VORST, O., M.B.P. DROST & J.G.M. CUPPEN, 1995. *ARPEDIUM QUADRUM* IN THE NETHERLANDS (COLEOPTERA: STAPHYLINIDAE). - *ENT. BER., AMST.* 55 (1): 6-7.

Abstract: The rare staphylinid *Arpedium quadrum* has been recently collected in three kilometer-squares in the Betuwe (province of Gelderland, The Netherlands). The phenology of this winter-active species is shortly discussed.

O. Vorst, Poortstraat 55, 3572 HD Utrecht.

M.B.P. Drost, Lingedijk 35, 4014 MP Wadenoijen.

J.G.M. Cuppen, Vakgroep Waterkwaliteitsbeheer en Aquatische Ecologie, Ritzema Bosweg 32a, 6703 AZ Wageningen.

Arpedium quadrum (Gravenhorst) was tot nu toe slechts bekend van twee lokaties in de provincies Noord-Brabant en Limburg. De eerste Nederlandse exemplaren werden in november 1944 gevangen te Heeze (Reclaire & Van der Wiel, 1948; Berger & Poot, 1970). Op dezelfde plaats werd ze daarna nog verzameld in oktober 1954 en maart 1963. In de collectie van het Zoölogisch Museum te Amsterdam bevindt zich nog een exemplaar van dezelfde vindplaats van februari (!) 1944, verzameld door C.J.M. Berger. In februari 1969 werd één exemplaar gezeefd uit aanspoelsel langs de Geul te Schin op Geul (Berger & Poot, 1970).

Op 20 maart 1993 ving de eerste auteur een mannetje van *Arpedium quadrum* te Wadenoijen (Gelderland). Het exemplaar werd verzameld tussen blokken puin aan de oever van recreatieplas De Zandput, gegraven in 1957 ten behoeve van zandwinning (Amersfoort-coördinaten 152-432).

Door de tweede auteur werd enkele jaren eerder (28 maart 1987), op slechts een paar kilometer afstand van de vorige vindplaats, een exemplaar van *Arpedium* verzameld aan de oever van een greppel (Amersfoort-coördinaten 154-431).

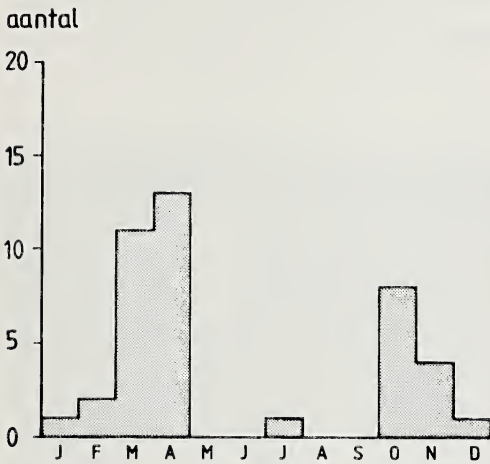
Eerder werden door de laatste auteur in de jaren 1985-1987 bij een systematische bemonstering enkele tientallen exemplaren verzameld aan de oever van de Verloren Zeeg te Valburg (Gelderland; Amersfoort-coördinaten 181-436). Van augustus 1985 tot september

1987, werd twee- of driewekelijks een bodemonster van 20 bij 20 cm uitgestoken met een schop en handmatig uitgezocht in het laboratorium. De monsters werden in de zomermaanden juist boven de waterlijn gestoken en in de wintermaanden, toen de laagste waterstanden optraden, in de vegetatie grenzend aan de kale, drooggevallen rand van de wetering. De bodem bestond uit klei, bedekt met een dunne strooisellaag. De vegetatie werd gedomineerd door grassen en zeggen (*Carex* sp.). Nadien werden hier op 2 februari 1994 nog twee vrouwtjes verzameld.

In hetzelfde kilometerhok werd op dezelfde wijze op 2 december 1985 één mannetje van *A. quadrum* verzameld in de *Carex*-vegetatie langs de oever van een temporaire spoorloot.

Arpedium quadrum komt verspreid over Midden- en Noord-Europa, Siberië en Noord-Amerika voor (Horion, 1963). In Duitsland is zij vrij algemeen (Horion, 1963; Lohse, 1964), maar naar het westen toe schijnt de soort zeldzamer te worden en in het aan Gelderland grenzende Westfalen is het voorkomen beperkt tot het Weserbergland (Terlutter, 1984). Uit België zijn slechts vondsten bekend van Molenbeersel en Zonhoven (Segers, 1986). De soort is niet bekend uit Groot-Brittannië (Tottenham, 1954).

In de literatuur worden oevers van allerlei wateren als voornaamste habitat van *A. quadrum* genoemd. De soort zou hier voorkomen tussen mos en strooisel, vooral van wil-

Figuur 1. Fenologie van *Arpedium quadrum* te Valburg op basis van maandelijkse waarnemingen.

[Figure 1. Phenology of *Arpedium quadrum* at Valburg at monthly intervals].

gen. Ook wordt zij vaak aangetroffen tussen het aanspoelsel van overstromingen (Palm, 1948; Horion, 1963). De omstandigheden op de Nederlandse vindplaatsen zijn hiermee in overeenstemming.

Arpedium quadrum wordt door verscheidene auteurs gekarakteriseerd als een 'winter-soort'. Palm (1948) beschrijft hoe hij deze soort verscheidene malen in groot aantal in de zonneschijn zag vliegen, terwijl er sneeuw lag! Horion (1963) meldt dat de soort pas in de herfst verschijnt en de gehele winter te vinden is, maar vooral in het vroege voorjaar, van maart tot mei, het talrijkst is. Uit de fenologie van *A. quadrum* aan de oever van de Verloren Zeeg (fig. 1) komt hetzelfde beeld naar voren. Buiten de genoemde periode werd slechts in juli één exemplaar verzameld. De voortplanting vindt waarschijnlijk in de wintermaanden plaats, omdat niet geheel uitgekleurdevrouw-

tjes met zachte dekschilden uitsluitend in de monsters van april werden aangetroffen.

De recente vindplaatsen van *A. quadrum* liggen alle in de Betuwe. Misschien is de soort in het oostelijk riviereengebied talrijker dan in de rest van het land. Waardoor *A. quadrum*, die toch in algemeen voorkomende biotopen werd verzameld, niet vaker wordt waargenomen, is niet geheel duidelijk. Door de ligging van Nederland aan de rand van het areaal van *A. quadrum* is het aantal vindplaatsen mogelijk toch in werkelijkheid beperkt. De geringe verzamelactiviteit in de wintermaanden van de Nederlandse coleopterologen, tezamen met de grootste activiteit van de kever in dezelfde periode, kan echter ook een reden zijn voor het geringe aantal waarnemingen.

Literatuur

- BERGER, C.J.M. & P. POOT, 1970. Nieuwe en zeldzame soorten voor de Nederlandse keverfauna I. – *Ent. Ber., Amst.* 30: 213-221.
- HORION, A., 1963. *Faunistik der mitteleuropäischen Käfer*, Band IX Staphylinidae. 1. Teil: i-iv, 1-412. Überlingen.
- LOHSE, G.A., 1964. Familie Staphylinidae I. In: *Die Käfer Mitteleuropas* (H. Freude, K.W. Harde & G.A. Lohse eds) 4: 1-264. Goecke & Evers, Krefeld.
- PALM, T., 1948. Skalbaggår, Coleoptera. Kortvingar: fam. Staphylinidae, Häfte 1. – *Svensk Insektfauna* 38: 1-133.
- RECLAIRE, A. & P. VAN DER WIEL, 1948. Bijdrage tot de kennis der Nederlandsche kevers. III. – *Tijdschr. Ent.* 84: 65-76.
- SEGERS, R., 1986. Catalogus Staphylinidarum Belgicae (Coleoptera). – *Docums Trav. Inst. r. Sci. Nat. Belg.* 32: 1-104.
- TERLUTTER, H., 1984. Coleoptera Westfalica: Familie Staphylinidae Subfamilia Micropeplinae, Piestinae, Phloeocharinae, Metopsiinae, Proteininae, Omaliinae. – *Abh. westf. Mus. Naturk.* 46: 1-46.
- TOTTENHAM, C.E., 1954. Coleoptera Staphylinidae section (a) Piestinae to Euaesthetinae. – *Handbks Ident. Br. Insects* IV part 8a: 1-79.

Geaccepteerd 15.ii.1994.